

Oponentský posudek na bakalářskou práci

Markéta Darániová: Proces přijímání a odstraňování cizích jazykových prostředků ve slovinštině. Praha : FF UK, 2012, 52 s.

Předložená bakalářská práce na oboru jihovýchodoevropská studia zpracovává slovinskou jazykovědnou tematiku. Posluchačka v anotaci uvádí, že práce se zabývá přejímáním o odstraňování cizích jazykových prostředků ve slovinštině. Zkoumá různé aspekty, které procesy přejímání a odstraňování jazykových prostředků ovlivňují. Mezi ně patří zejména historie a vývoj jazyka. Dále práce zkoumá výskyt cizích slov ve slovinském tisku. Zvláštní pozornost je věnována práci s jazykovými korpusy a slovníky. Takto naformulovaná charakteristika poměrně dobře vystihuje předloženou práci.

V úvodu k práci stanovuje autorka smysl a cíl práce zhruba takto: zjistit zda a do jaké míry je současná slovinština otevřená přijímání cizích jazykových prostředků a pomocí jakých mechanismů případný proces probíhá. Pro dosažení cíle sleduje sociolingvistické aspekty slovinštiny (vznik, vývoj, formování slovinštiny jako svébytného jazyka). Při vývoji jazyka se soustředí na postavení slovinštiny vzhledem k jazykům sousedních zemí a na kontakt s jazyky sousedů, jejich koexistence ve společném neslovinském státním útvaru. Zvláštní pozornost věnuje procesu přijímání a odstraňování cizích jazykových prostředků a infrastruktuře současné slovinštiny. Tato tvrzení by měla být doložena výsledky excerpce z novin a e-zdrojů. Výsledky by měly ukázat, jak proces přijímání či odstraňování cizích jazykových prostředků ve slovinštině probíhá. Tato ambiciózní představa však nedošla zcela naplnění v následné práci. Především není zpracován vliv sousedních jazyků, dále je pomínut proces odstraňování cizích slov v současném jazyce a excerpce se týká pouze několika málo vybraných textů.

Poznámky k členění práce:

1. Historický vývoj Slovinska.

Text je rámcově informativní a orientační. Autorka pracuje zavádějícím způsobem s pojmem Slovinsko i v obdobích, kdy ještě historicky neexistovalo

2. Obyvatelstvo Slovinska.

Tato kapitola se týká současného stavu národnostního složení obyvatel Slovinska v roce 2002 a nenese žádnou výraznou informaci vzhledem k zadanému tématu. Statistický údaj o jazycích národnostních menšin na území Slovinska i mimo ně je sice zajímavý, leč nedostává se vysvětlení, jakou roli tento fakt hraje právě v procesu přejímání či odstraňování cizích slov ve slovinštině.

3. Nejstarší vývojové období slovinského jazyka.

Tato kapitola nezohledňuje hierarchii názvů. Toto je dílčí část a kapitola měla nést název Vývoj jazyka. Autorka se pokusila i přes bakalářský studijní program zaměřený pouze na synchronní pohled na jazyk o diachronní zachycení jazykových proměn slovinštiny. Lze konstatovat, že tuto problematiku zvládla z hlediska zásadních etap vývoje výstižně a fakticky správně. Bohužel nevěnovala pozornost jazykové situaci ve 20. století, což by přispělo především k nastínění odstraňování cizích slov ze slovinského jazyka.

4. Infrastruktura slovinského jazyka.

Stěžejní kapitola z hlediska zadání práce nese název Infrastruktura slovinského jazyka, zatímco klíčový název práce **Přejímání / přijímání cizích slov ...** je teprve podkapitolou této infrastruktury. Posluchačka poměrně stručně, srozumitelně a věcně definuje významnou oblast lexikologie a charakterizuje z hlediska zachycení slovní zásoby cizí slova slovinské příručky lexikografického a zejména normativního charakteru. V této kapitole se věnuje jazykovým výkladovým slovníkům i generativním korpusům, charakterizuje proces přejímání slov, uvádí konkrétní příklady přejímání cizích slov z excerpty v denním tisku. Na stránkách 29 - 45 posluchačka k zadanému tématu zvolila poměrně stručný, ale vyhovující výklad způsobů přejímání cizích slov v současném jazyce. Na tuto část pak navázala analýzou excerptovaných článků, které vhodně vybrala ze tří frekventovaných oblastí současného života – hospodářství EU, sport a kultura. Pro značně omezené množství materiálu jde spíše o nástin projektu, jak tento jazykový jev zkoumat, než o reprezentativní vzorek výskytu cizích slov v daných oborech lidské činnosti. Vytvořením tabulek, v nichž z jednotlivých zvolených oblastí zachycuje srovnání jejich výskytu v jazykových korpusech ve slovinštině a češtině, přináší autorka ilustrativní a relevantní odraz zkoumaného jevu. Autorka naznačila poměrně efektivní způsob srovnání výskytu cizích slov v české a slovinském mediálním prostoru, když porovnála český a slovinský text vážící se aktuálně k téže události v evropském prostoru.

Ve vztahu ke konkrétnímu obsahu práce představují některé formulace v shrnujícím Závěru jistý nepoměr. Cituji: „Zvolené hledisko zkoumání: Práce se zabývala zkoumáním vlivů na slovinské jazykové prostředí z pohledu jeho ochoty akceptovat či odstraňovat cizí jazykové prostředky.“ Chybí proces odstraňování. Dále autorka uvádí, že čeština oproti slovinštině přijímá cizí slova častěji, slovinština je opatrnější – důvod spatřuje autorka ve větší liberalizaci slovinské společnosti ve 20. století a tudíž menší touhou po všem západním, dále rozdílným počtem českých a slovinských mluvčích. [Prosím vysvětlit.]

Kritickou poznámku připojím ještě k Seznamu použité literatury, ve kterém jsou sloučeny všechny bibliografické položky do jednoho celku. Lépe by vyhovovalo strukturovat literaturu na prameny – excerptované články a na sekundární literaturu. Odborná literatura je vesměs aktuální, chybí roky u některých časopisů i monografií, takže o časovém určení můžeme jen spekulovat. (periodikum Jezik in slovstvo je uváděno zásadně bez roku, uveden je pouze ročník (např. 1, 13, 15, 19). ISBN a ISSN jsou v tomto typu bibliografie nadbytečný údaj. Seznam čítá 62 položky a z toho 16 excerptovaných článků, což ilustruje výtku k množství vybraného materiálu. Postrádám v seznamu citovanou publikaci L. Hladkého, Slovinsko, na niž je odkaz v oddílu historického vývoje Slovinska a o kterou se autorka zjevně opírá.

Shrnutí

Z názvu práce bychom očekávali, že kromě otázky přejímání /přijímání cizích jazykových prostředků bude také věnována pozornost jejich proklamovanému odstraňování ze slovinštiny. Tento očištný proud jak v dějinách, tak i v nedávné době má ve slovinské jazykovědě své zvláštní postavení. Purismu se posluchačka dotkla jen okrajově jako fenoménu 19. století. Tento proces probíhající latentně i transparentně během 20. století už víceméně opomíjí. Práce přináší poměrně značný faktografický objem. Práci chybí schopnost činit závěry a explicitně shrnout materiál vzhledem k zadanému tématu. Ve způsobu vrstvení textu lze sice implicitně odhalit autorčin záměr poskytnout k danému tématu informace, leč ty jsou většinou latentní.

Jestliže se kandidátka při pohledu na historii slovinského etnika v rámci dnešního území Republiky Slovinsko dotkla dějin 20. století až do vzniku samostatného státu, pak v kapitole, kterou věnuje vývoji slovinského jazyka, končí svůj exkurs koncem 19. století, aniž by alespoň z hlediska postoje slovinských jazykovědných autorit naznačila jejich vztah k přejímání cizích slov do slovinštiny. V jakési méně konzistentní podobě se reflektuje tato otázka ve 4. kapitole, kde jsou uváděny jen normativní příručky zabývající se cizími slovy. Proto závěry, ke kterým autorka dospěla, jsou dílčí, nevypovídají objektivně o frekvenci slov. Přesto dávají možnost autorce tvrdit, že „současná slovinština cizí slova přijímá“ (s. 46).

V práci se několikrát projevuje problém stanovit hierarchii témat. Text nese stopy nevyváženosti a to jednak v kolísavé úrovni zpracování jednotlivých oddílů, a dále v zatím malé zkušenosti tvořit odborný text.

I přes uvedené kritické připomínky je práce výsledkem prostudování relevantní odborné literatury, vlastního výzkumu a popisu procesu obohacování lexika o cizí slova. Posluchačka prokázala zájem o slovinskou historii, slovinský jazyk a dokázala určit geopolitické a kulturně historické vlivy na formování národního vědomí a na jazyk jako identifikační znak národa. Požadavkům kladeným na bakalářskou práci vyhovuje a splňuje kritéria samostatného zpracování tématu.

Bakalářskou práci doporučuji k veřejné obhajobě a hodnotím ji klasifikačním stupněm dobře.

PhDr. Milada Nedvědová, Ph.D

Katedra jihoslovanských a balkanistických studií

Filozofická fakulta UK v Praze

V Praze, dne 15.6.2012